

Vlada začela
medijsko
čistko

Putinovi
slovenski zavezniki
v Bruslju

Pismo
vernikov
škofom

Poštšina plačana pri pošti
1351 Brezovica pri Ljubljani

Domovina

NAJVEČJE

**slovensko
morišče**

**v zgodovini
s seznamom žrtev**

9 772784 483003

74

3,60 €

1. 12. 2022

Telefonska revolucija

Piše: **TINO MAMIĆ**,
odgovorni urednik
tednika Domovina

Dve okosteneli diktaturi doživljata spontan upor ljudstva. Iran, kjer imajo policijo celo za način oblačenja, doživlja, kar se je zdelo do nedavna nepredstavljivo: množične demonstracije. Upor pa se je začel tudi v največji diktaturi na planetu. Kitajska, država s skorajda poldrugo milijardo ljudi, kjer komunisti ohranjajo oblast že 73 let in dva meseca, je doživela prve množične demonstracije po zatrtju študentske vstaje (1989). To je nedvomno pomemben, mogoče pa celo prelomen dogodek. Zanimivo, da se je v istem letnem času pred 31 leti sesula tudi prva komunistična partija, ruska. Tudi sovjetskim komunistom se je diktatura sesula, ko je doživela 73 let in dva meseca. Diktature v dobi telefonske revolucije, ko vsak človek v hlačnem žepu nosi vse svoje prihranke, enciklopedijo in medije vsega sveta, očitno niso več tako nepremagljive, kot se je zdelo doslej. Telefon(ček) je močnejši od pištole.

Časi, ko se je dalo izbrisati neprijetne dele sedanjosti, so nepreklicno mimo.

Prav napredek tehnologije pa je ključen tudi pri odkrivanju preteklosti. Z najsodobnejšo tehniko so arheologi in zgodovinarji izkopali največje morišče Slovencev v zgodovini. Nobena vojna in noben pokol v 1470-letni zgodovini slovenskega naroda namreč ni v en grob vrgel toliko Slovencev kot partizani v brezno pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu. Več kot 3200. Za 1449 imen pretežno mladeničev se že ve. V spomin in opomin njih imena objavljamo. Čeprav so slovenski komunisti vse dokumente o pobojih najprej za pol stoletja skrili, potem pa po »prostovoljnem sestopu z oblasti« uničili, so kosti ostale. Čeprav so jih uničevali, metali nanje bombe in tone skal.

Zgodbe, ki jih pišejo arheologi, so brez dokumentov še bolj pretresljive. Prej ali slej se izve za vsa imena rabljev, kar vrže madež na vse kasnejše rodove rodbine. Sorodniki rabljev ne bodo nikoli izvedeli, ali je njihov prednik moril iz prisile, ideološke zaslepljenosti ali sadizma. Molk rabljev je zato na koncu največja kazen ravno za rablja in njegovo družino.

Prav je, da se s prstom pokaže tudi na krivce za uničenje arhivov, dragocene nacionalne dediščine. Najmočnejši politik v Sloveniji v času uničevanja arhivov je bil Milan Kučan. Šef edine dovoljene

stranke, komunistične, je bil Ciril Ribičič. Predsednik jugoslovanske zvezne republike Slovenije pa je bil pokojni Janez Stanovnik. Ukaz za čistko, zažiganje najbolj tajnih dokumentov v Gotenici in uničevanje polnih tovrnjakov dokumentov v papirnici Vevče, je marca 1990, tik pred prvimi volitvami, dal Ivan Eržen, šef tajne policije. Bolj znane pod imenom Udba, ki se je v tistih letih uradno imenovala Služba državne varnosti (SDV). Sodelovali pa so še mnogi drugi. Zarote molka ne držijo samo omenjeni najvišji odločevalci, ampak tudi na desetine ali celo stotine prič obsežnega uničevanja dokumentov.

Ovadbica zoper Eržena je bila leta 2016 zavržena, kar je posmeh slovenskemu pravosodju. A prej ali slej bo večina dejstev prišla na svetlo in krivce pokazala v najslabši možni luči, brez vsakih zgodovinskih in političnih okoliščin. Zgodovina je neizprosna, velikokrat celo kruta.

Časi, ko se je dalo izbrisati neprijetne dele zgodovine, so nepreklicno mimo.

Seveda v tem trenutku marsikdo pomisli, da se v Sloveniji dogaja povsem obraten proces. Vlada, ki je v zadnjih dneh naredila popolno čistko na drugem največjem informativnem portalu Siol, si bo namreč po referendumski

zmagi podredila še zadnji odstotek nekontroliranega programa državne RTV. Kimajoči novinarji, so Golobu dali oblast, kot je doslej ni imel še noben premier. Boljše politične opozicije si tudi ne bi mogel želeči. Poslušni sodniki in tihi gospodarstveniki, namesto da bi se zamislili in naredili načrt, da bo na prihodnjih volitvah drugače, nadaljujejo enako kot doslej: z medsebojno »kregarijo« in napadalnim cinizmom do oblasti. Opozicijski prvaki se svoje domače naloge, ki so jo dobili 24. aprila, sploh še niso lotili. Eno in isto ponavljati, obenem pa pričakovati različen rezultat, je blaznost, je rekel Albert Einstein. To bodo tudi voditelji opozicijskih strank prej ali slej ugotovili. Bodisi zdaj bodisi leta 2026.

“

**Opozicija se domače
naloge, ki jo je dobila
24. aprila, sploh še ni lotila.**

Tino Mamić

O Jože Jaglič

Tema tedna

- 12 „Čas je, da te žrtve dobijo svojo besedo“**
- 14 Imena 1449 identificiranih žrtev iz brezna pod Macesnov gorico.**

„Čas je, da te žrtve dobijo svojo besedo“

LUKA SVETINA

V breznu pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu so komunisti po 2. svetovni vojni zagrešili največji slovenski bratomor, se strinjata arheolog Luka Rozman (42) in zgodovinar Jože Dežman (67), ki opozarjata, da je celo v najhujših nemških koncentracijskih taboriščih umrlo manj Slovencev. Svojce, ki karkoli vedo o imenih žrtev, ki so jih odkrili na najdenih predmetih, prosita za kakršnekoli informacije.

Sredi oktobra sta skupina slovenskih arheologov in Komisija za reševanje vprašanj prikritih grobišč zaključili izkop okostij iz brezna pod Macesnovo gorico v Kočevskem rogu, kraju največjega bratomora po koncu druge svetovne vojne. Po besedah vodje arheološkega izkopa, Luke Rozmana, so do danes našli že okrog 3200 žrtev, potem ko so se na izkop pripravljali več let in z njim dejansko začeli letos maja. Okostja so bila začasno prenesena v hrambo v Kočevje. Arheolog Rozman in zgodovinar dr. Jože Dežman, sta bila gosta oddaje Vroča tema, kjer sta med

drugim razkrila, kdo so bile žrtve poveljnega poboja, katere predmete so našli v breznu in kako lahko svojci pogrešanih po drugi svetovni vojni ugotovijo, ali so bile nemara žrtve komunističnega nasilja tudi njihovi družinski člani.

KOMUNISTIČNE SKRIVALNICE

Izkopavanja v več etapah potekala tri leta. Skupno so odvozili okoli 2.800 kubičnih metrov materiala, ki je nastal ob večkratnih miniranjih. Ta so se vrstila še sredi petdesetih let, se pravi več kot 10 let po koncu druge svetov-

ne vojne, saj so nekdanje komunistične oblasti hotele kraj prikriti za vsako ceno. Kraj je ostal prikrit tudi ob prvih spravnih slovesnostih v začetku 90-ih let, čeprav so bili takrat nekateri storilci še živi in bi o kraju lahko povedali. Da gre za slovenske žrtve, pričajo številni odkriti križci in svetinjice Marije Pomagaj z Brezij.

Več kot 60 kilogramov osebnih predmetov (185 kovinskih križcev, ki so ostali od rožnih vencev ujetnikov, pasne spone, opremo in 146 svetinjic) so našli v vrtači pred breznom, kjer so žrtve slačili. Glede na rezultate raziskave se

posmrtni
ostanki

3200

umorjenih

“

»V vsakem primeru bo pot do resnice še dolga, kar priznava tudi kočevski župan Vladimir Prebilič, ki meni, da nimamo vzvodov, da bi zgodovino spremenili, saj se taki dogodki po vojni ne bi smeli zgoditi.«

bodo odločili, če bo potrebno dodatno iskanje na območju Ušivih jam. V vsakem primeru bo pot do resnice še dolga, kar priznava tudi kočevski župan Vladimir Prebilič, ki meni, da nimamo vzvodov, da bi zgodovino spremenili, saj se taki dogodki po vojni ne bi smeli zgoditi.

Študentje pod vodstvom dr. Mitje Ferenc in skupaj s kriminalistom Pavlom Jamnikom so sicer že leta 2004 v vrtači nad breznom izkopali 45 kilogramov predmetov. Med omenjenimi osebnimi predmeti so bile nekateri značilno slovenski in leta 2006 je Ferenc na zgodovinarskem zborovanju sklepal, da se je poklon slovenskim žrtvam znašel na napačni lokaciji. Jože Dežman je večkrat javno povedal, da je dejansko množično grobišče pobitih Slovencev jama pod Macesnovo gorico.

O MINIRANJU

Leta 2017 so pod vodstvom dr. Uroša Koširja izkopali še dodatnih 17 kilogramov predmetov in prek dodatnih pregledov ugotovili, od in do kod je segala pot žrtev do brezna. Istega leta je Dežman z arheologi in antropologi sicer raziskoval tudi prikrita grobišča na Benkovem travniku v Iški, kjer so partizani spomladi 1942 pobili dve romski družini – najdenih je bilo 54 okostij – zaradi strahu, da jih bodo izdali Italijanom.

Velikost razstreljenega območja pod Macesnovo gorico se je z več kot 10 kubičnimi metri nasipa odstrelje-

nega materiala zdela nepredstavljiva še v letu 1990 – za prikrivanje zločina naj bi partizani razstrelili tudi obod brezna. Med plastjo prvih ostankov in razstreljenim materialom je bilo okoli 70 centimetrov. Miniranje je javno opisal Milan Zajec, ki je uspel preživeti in je iz brezna tudi pobegnil: »Približno čez eno uro je bila zelo močna eksplozija, ogromne skale so zgrmele v jamo na umirajoče. Nihče izmed nas ni dobil nobene poškodbe, samo enemu je počil bobenček v ušesu zaradi močnega zračnega pritiska. Najbolj pa nas je skrbelo, ali smo popolnoma zasuti. Tema je bila takoj tako gosta, da niti odprtine nismo mogli videti, pa ne zato, ker bi bili popolnoma zasuti, ampak zaradi dima.«

PETDESETA LETA

Grozljiva Zajčeva zgodba se nadaljuje s prvimi znaki svetlobe, ko so bili preživeli veseli, da niso bili popolnoma zasuti. Se je pa kmalu zatem zgodila še druga, tretja, četrta in peta detonacija, vse hujše od prve. »Skale so se valile v jamo, kar je povzročilo strašno votlo bobnenje. Ko so končali razstreljevanje, so nametali v jamo živega apna in plina, da nismo videli niti pol metra pred sabo. Bilo je še huje, ko sta nas poleg žeje dušila še prah in apno. To miniranje je bilo dopoldne,« je svojo izkušnjo opisal Zajec.

Spomnimo se, da so novi poskusi prikrivanja s strani jugoslovanske oblasti prek detonacij skalovja so potekali v petdesetih in tudi kasneje: po ocenah dr. Mihevca naj bi bilo brezno vsaj pol ožje kot danes – trupla naj bi se nakopičila skoraj do vrha – kar je tudi razlog za količino razstreljenega skalovja. Dr. Mitja Ferenc in kolegi zdaj vztrajajo, da bo treba letne spominske obeležitve in prireditve prestaviti pod Macesnovo gorico s trenutnega grobišča pod Krenom. Prva slovesnost ob breznu pod Macesnovo gorico, kjer sta bila govornika tudi Janez Janša in Borut Pahor, je sicer potekala 6. junija 2020.

Predsednik Pahor je takrat povedal, da je le sprava pot, ki se nikoli ne konča, če pa se konča, pa se začne trpljenje. »Toda to, kar nas lahko zbliža tudi ob zelo različnih nazorih, je pogled na bolečino našega bližnjega. Ne smemo hoditi brezbrizno mimo tuje bolečine. Na tem kraju, v Kočevskem rogu, je bole-

čina neizmerna. Zato je tudi zmožnost tega kraja, da nas zbliža, zelo velika. To zmožnost moramo Slovenci še odkriti. In pot tega odkrivanja je strpno razvijanje kulture spomina,« je takrat še povedal predsednik Pahor.

Bivši premier Janša, ki je govoril tudi o izkušnji svojega očeta, ki si desetletja po tem, ko je smrti v teh krajih ušel, o tem ni upal spregovoriti niti s svojimi najbližjimi, je med drugim poudaril, da je v naravi človeka, da se upre krivici: »Posameznik, ki je bil potisnjen v vrtinec okupacije in državljanske vojne in je želel ostati zvest samemu sebi, pa velikokrat ni imel dobre izbire. A odpor proti kateremukoli zlu je bil legitimen. Zato spoštujemo vse, vse posameznike, ki so se odločili iz tega nagiba in ki so se borili proti fašizmu, nacionalsocializmu in komunizmu.«

NEMOGOČE RAZMERE

Letos je pri izkopu posmrtnih ostankov žrtev komunističnega revanšizma

“

»Približno čez eno uro je bila zelo močna eksplozija, ogromne skale so zgrmele v jamo na umirajoče. Nihče izmed nas ni dobil nobene poškodbe, samo enemu je počil bobenček v ušesu zaradi močnega zračnega pritiska. Najbolj pa nas je skrbelo, ali smo popolnoma zasuti. Tema je bila takoj tako gosta, da niti odprtine nismo mogli videti, pa ne zato, ker bi bili popolnoma zasuti, ampak zaradi dima.«